

Rui Zink - Una Krizmanić Ožegović

Rui Zink: Sutra dolazi voda / s portugalskog prevela Una Krizmanić Ožegović

Sutra dolazi voda

Sutra dolazi voda. Naše naselje će nestati. Nije ni prvo ni zadnje. Ali je naše. I nestat će. Progutat će ga voda. I nas s njime. Kad bi barem postojala neka brana da se iskoristi prirodna energija i jednim velikim hidroelektranskim pothvatom oživi poljoprivreda. Ali ne. Žrtvovani smo uzalud. To je tek jedan u nizu strateških poteza kojim Europa ustupa oceanu još jedan dio svog teritorija – i ljudi – premda zauzvrat ne dobiva ništa.

Znam, ne bih to trebao reći. Znam da postoje razlozi, opravdani razlozi, za ovo što nam se događa. Ako već nisu religijske prirode, onda su barem ekonomske; dođe na isto, na neki način i jedni i drugi su sveti. Ovo je bila loša godina i Zajednica mora stegnuti remen. Najmlađi misle da se sve može popuniti iz proračuna. Ali ne može. Kao kod kolača – u kritičnom trenutku više nema, kolač se više ne može rezati, koliko god kriške bile tanke. Znali smo odavno da se bez potpore Novog Bruxellesa nalazimo na vrhu ljestvice za odstrel – možemo mi i bez tog priznanja, ako se nas pita. Narod je zaslužio više sreće, ali nismo ni prvi – a sigurno ni zadnji – koje će progutati voda.

Znam, ne možemo se baš previše žaliti. Psiholozi, europski liječnici koji su nam sezonski dolazili u posjet, lijepo su nam govorili: morate se prilagoditi – sve do sloma, sve do samoga kraja. Tako su nas pripremali, znali su oni već što nam se sprema, ali neki od nas nisu znali. No, tko se htio suočiti s onim što nas čeka, već je odavno mogao shvatiti da smo tek odgađali neizbježno – dok nismo prestali odgađati neizbježno. Dok i nama samima nije istekao rok trajanja, kao namirnici koja predugo stoji na polici mini-marketa.

Godinama smo se izvlačili, djelomično zahvaljujući našem gradonačelniku koji je revno ispunjavao svoje dužnosti. Održavao je dobre kontakte s Novim Bruxellesom. Ali, ne može ni on živjeti vječno, naš je zaštitnik umro nakon duge bolesti, skrativši tako uspon do vlasti raznoraznim pipaljkama

koje su do tada istraživale neutrte puteve. Trebalo bi nas biti sram to priznati. Objavljivali su liste, a mi smo s iščekivanjem zadržavali dah dok ne bismo saznali da je netko drugi – drugo naselje, drugi grad – "izabran" i ostavljen na milost i nemilost neutaživom bijesu mora.

I to je to, a sada, sada je red na nas. Sutra, s prvim zrakama sunca, otvorit će ustave i betonski zid od čelika i titana nas više neće štiti od vode sa svojih trideset i pet metara visine, kakvim ih oduvijek pamtim, sa svojih dvadeset i pet godina.

Nema se tu što napraviti, većina se već pomirila sa sudbinom. Tu i tamo netko će se probati prebaciti u unutrašnjost, kao što su se, prema legendi, prije dva stoljeća naši stari prebacili do Francuske, kada se Zajednica još uvijek sastojala od pojedinačnih teritorija, Francuske, Italije, Njemačke, Španjolske, Portugala.

Ono što je nekoć bio Portugal u stvarnosti više ne postoji, odnosno, gotovo ne postoji. Tek komadić zemlje od sjevera do juga, s desecima kilometarskih jezera. Ovdje oko Covilhae mi smo godinama bili najzapadnija točka Zajednice. Između nas i Amerike voda, samo voda, golemo plavo prostranstvo. Otoci koji su nekad postojali, čiji je trag ostao u knjigama, Cabo Verde, Madeira, Azori, odavno su čista fikcija, kao što je i Sahara, u vremenu prije vremena, bila bogato more, prepuno riba, koralja i školjaka u kojima šumi more kada se priljube uz uho.

Prebaciti se. Pokušati se ušuljati u jedan od pošteđenih gradova u unutrašnjosti, bliže Novom Bruxellesu, bliže sigurnom terenu, daleko od vode. Zatim naći posao, negdje za živjeti, mjesto pod suncem.

Što ja mislim o tome? Ne znam. Sretno svima koji će se prebaciti. Cijenim njihovu hrabrost. Što se mene tiče, bolje mi je prihvatiti, ili se pretvarati da sam prihvatio vladinu ponudu da se podvrgnem ozloglašenoj operaciji o kojoj svi toliko pričaju i u koju toliko ulažu.

Problem je u tome što se radi o lovu u mutnom. I zato je izbor težak; jer se lovi u mutnom.

Prebacivanje podrazumijeva suočavanje s čuvarima idućeg zida, rođenim ubojicama. To se odnosi i na nešto izgrađeno podalje od obale, poznato pod imenom Greben Serra de Estrela, i pametnom dosta. Nije baš najsajnija ideja, nazvati grebenom niz slojeva pitaj boga čega, što će, prije ili kasnije, satrati najmoćnija neprijateljska sila na površini (ili pod površinom) kugle zemaljske koja je svakim danom sve plavija i može se tek ironično zvati Zemlja. Oceanija, možda. Ah, ali postoji već

kontinent Oceanija? Nema veze, ne postoji, postojao je. Voda napreduje i prema Istoku, kao Atila, sa svom strpljivošću ovoga svijeta. I, baš kao Atila, tamo gdje voda prođe, tu trava više ne raste. Alge možda, ali trava ne.

Čuvari su dobili jasne naredbe da pucaju na bilo kojeg očajnog probunjenika, bili oni muškarac, žena ili dijete. Vlada je lijepo objasnila da to nije okrutno – takva su pravila igre kad god se odustane od neke nastambe jer troškovi održavanja postaju opterećenje. Nahraniti još usta (još evakuiranih usta) predstavlja rizik nehranjenja ijednih usta, a to je tek okrutno. A sad, što se mene tiče, prihvaćam taj argument. Nije da se skroz slažem, ali kakva korist od neprihvatanja?

Naravno, možemo reći da s dolaskom vode dolazi i više ribe onima unutra, na kopnu. No, sa Zajednicom nema pregovora, radi se o prostim činjenicama. Liječnici iz Novog Bruxellesa su odlučili i oni najbolje znaju što je dobro za nas. Rijetko kad su u krivu i nikad ni u što ne sumnjaju. Stari pamte prošla vremena kada je i naše naselje bilo unutrašnjost, koliko god nam to bilo teško pojmiti. Nevjerojatno, zar ne? Covilha, nema tome puno vremena, bila je daleko, daleko od bilo kakve plaže. Barem je tako pričao Striko Chico.

“Sjećam se, kad sam na svoje oči gledao vodu koja nije dosezala ni do Coimbre!”

“Ujko Chico, jeste li sigurni?” smijali smo se.

“Ma kad ti kažem, blesane! ... Na svoje oči. Bio sam visok skoro kao stol...”

“Zbilja, Striko Chico?”

“I otac moga oca, on je vidio pravu, staru, portugalsku obalu...”

“Ha?!”

“Baš onakvu kakva je nekad bila. Od sjevera do juga. Faro, Milfontes, Lisabon, Figueira, Espinho, Póvoa de Varzim...”

Sutra dolazi voda.

“Ali to je bilo u drugom stoljeću, Striko Chico!”

“Pa da! Koliko godina vi mišljahu da bi otac moga oca imao da je danas živ? Koliko mislio da ja imam godina?”

Istina. Striko Chico je stariji nego što to možemo pretpostaviti na prvi pogled, ako pogledamo njegovo tijelo, čvrsto i... postoje.

Možda zato ne želi škrge. Radije bi injekciju, i stavio je svoj X u za to predviđeni kvadratić. Prestar je da bi se reciklirao u ribu. Starci većinom radije biraju injekciju. Možda djeluje zlokožno, ali Zajednica je osjećala obvezu, kako iz pragmatičnih razloga, tako i iz poštovanja prema slobodi izbora, da u ugroženim područjima provede ovaj najmanje bolni oblik potpunog uklanjanja statusa živućeg, a ne samo statusa osobe, što je već u djelomičnoj provedbi.

Što da kažem? Radi se o izboru. Što god mi mislili o tome, izbor između operacije i injekcije još je uvijek jedan od dokaza da je Zajednica slobodno društvo.

“I što bih ja uopće radio pod odvom?” promrmlja Ujko Chico “To bi samo usporilo stvar”, pa dodaje, “Barem ovako znam što će se dogoditi.”

Možda je u pravu. Osim toga, ne znam baš je li u pravu kada kaže: “I to sa škrgama mi nekako smrdi. Škrge, ha? Pričkice za malu djecu, to ti je to. Kakvi naivci. Ne vjerovahu kada vam rečem da je prije vlade Portugal postojao, bio je zemlja. A odva...”

Da, da, već smo napamet znali brojalicu Strika Chica. Voda je oplahivala obale čarobnih, mitskih, egzotičnih imena kao Pólvoa de Varzim, Olhanao, Obala Camparica...

“Ali u toj mojoj priči, dogodio se već pomor i onda.. ah, ah! Pomrli su kad vam kažem, svi, pomrli.”

Pomor. Od ovog sam se smrznuo. Možda kad sam ga čuo kako govori, neka moja pjesnička strana se trznula – brojim posljednje dane kao ljudski čovjek, s nogama čvrsto na zemlji. Kupio sam na crno MGP Umovnik i sakrio ga u uhu, tako da izgleda kao naušnica onome tko ne zna što zapravo traži. Mislim/Govorim/Pišem (MGP) na portugalskom, ne samo zato što je meni lakše, već zato što znam da ljudi iz Novog Bruxellesa ne razumiju naše narječje. Striko Chico tvrdi da je portugalski nekoć bio jedan od službenih jezika Zajednice, no čak se i ja, koliko god mi je stalo do njega, ograđujem od takvih njegovih nevjerojatnih priča.

Došli su jučer. Liječnici, tehničari, znanstvenici, medicinska braća, vojnici. Ne razlikujem ih, svi su isti, sa svojim maskama, bocama sa zrakom, bijelim kutama, bijelim kombinezonima, bijelim rukavicama. U dva dana naselje su zakrčili kamioni, šatori, prikolice, popisi stanovištva, neće

valjda netko uteći u zadnji tren – slučajno ili namjerno – čvrstoj potpori koju nam pruža vlast kako bi se što bolje prilagodili novonastaloj stvarnosti.

Svaki kamion, dvostruko veći od tegljača, prava je ambulanta. Dojmljiv je to prizor, liječnici jure amo-tamo, niti nas vide, niti nam se obraćaju, osim kada nam daju uputstva, naprimjer, u koji red moramo stati i tome slično. Istini na volju, nisu došli ovamo u potrazi za prijateljstvom i sigurno im je ovo jednako naporno kao i nama. Ustvari, gotovo jednako naporno, nemojmo ipak pretjerivati. No, logika je u redu. Ponekad je hladan i tehnički pristup najhumaniji.

A ja? Idem na operaciju. Još sam mlad, život (ili ono što je od njega ostalo) je preda mnom. U letku piše da je operacija prilično jednostavna. Četiri reza na vratu, dva na svakoj strani, dovoljno precizna da nam ne prerežu grkljan. Onda nam ubrizgaju neko čudo, pripravak koji u trenu pospješuje zarašćivanje i zgušnjavanje s anabolicima na bazi lososovih jajašaca... i to je to, eto nas sa škragama, instant-izumom koji nam omogućava OPR (Optimalnu Podvodnu Respiraciju). Operacija je jednostavna i uspješno testirana na mnogima prije nas – na stanovnicama naselja, sela, gradova koje je već progutala voda. I savršeno je sigurno, barem tako kažu.

Što se tiče OPR-a, nasljedna je i može se prenositi na potomstvo, ako se poslije (nakon što postanemo odvodni) odlučimo osnovati obitelj. I vjerujem ja njima. Uostalom već sam, čini mi se, to i rekao: tko sam ja da im ne vjerujem?

Problem je u tome što su ljudi poput Strike Chica skeptični, a to nas čini nemirnima. Pomor, kaže on? Dobro znam što on pod time misli: da operacija ne postoji, da nam lažu kako ne bismo – ne želim se igrati riječima – podizali prašinu. Vlada ne može hraniti još usta, gotovo da i ne služimo kao radna snaga jer je sve automatizirano. Mogu nas se jednostavno riješiti, vrlo efikasno i bez puno truda. Sigurno s puno manje truda nego kad bi se mi oduprijeli, pobunili, odbili prihvatiti svoju sudbinu po naputku dvije nemilosrdne sile: mora i Novog Bruxellesa.

Probavljam Strikove riječi, nisam hrabriji od drugih, ništa više, ništa manje.

"Zdravo", kaže mi lijepa sirena. Ima najviše dvadeset godina. Na sebi ima naboranu košuljicu koja joj se nakuplja na grudima, vidljivo mokrima (pod vodom smo). "Dobro došao na drugi kraj svijeta."

"Ti, ti si..."

"Ja sam kao i ti. Roditelji su mi živjeli u Coimbri. Jesi li bio u Coimbri?"

"Ne... nije to iz mog vremena..."

"Šteta. Pričali su mi o sveuči..."

"Ro... rodila si se ovdje? U vodi?"

"Da. Nikad nisam vidjela svijet na površini. Kako je tamo, reci mi. Je li tako lijepo kao što govore?"

"Pa, drugačije je."

"Kako se zoveš?"

"Artur."

"Ja sam Miana. Roditelji su me nazvali Maria Ana, ali svi me zovu Miana, to mi je draže. Artur? Sviđa mi se."

Divna je, moja sirena Miana. Dvije noge, lijepe, vitke. Nema riblju guzicu. Nema ljuske, samo kosu koja blago leluja, poput moruzgvinih niti.

Ovako, moja sirena čini se stvarna – možda i jest, samo što je nisam sreo. Ali ako postoji, možda će biti baš tako kako zamišljam. Morska žena me čeka onkraj vode, ona će biti moj vodič kroz svijet u kojem moram živjeti i... htio sam reći potopljeni svijet, ali to mi je zapravo Striko Chico pomrsio sanjarenje svojim zlogukim predviđanjima. Vjerujem, želim vjerovati da operacija postoji. Da me Zajednica više ne može držati u svojem naručju, pa me velikodušno prepušta nekim drugim rukama.

"Možda stari nije u pravu", mrmljam u sebi, ali uzalud. Striko Chico, nesretnik jedan, stavio mi je bubu u uho.

"Zašto bi oni pružili ruku u znak potpore ne-ljudima? Jesi li razmišljao o tome? Zajednica te odbacuje dok joj još pripadaš, a misliš li da će te stvarno pustiti da nekažnjeno hraniš nova usta puna prezira prema njima?"

Da, ali (pokušao sam urazumiti Striku i samoga sebe), Zajednica je humana. Ne ubija svoje građane, samo im nudi izbor. Zasigurno prognanici nisu prouzročili rast vode.

"To je već prevelika paranoja, hajde Striko."

"Parnoja, parnoja, opet ti, Arture, s tim svojim finim riječima koje ništa ne znače."

I ode, odmahujući pognutom glavom.

Na kraju krajeva, sve je riješeno. Ustave će se otvoriti za par sati i sve će nestati – barem s lica zemlje. To ne znači da možda već sutra neću ušetati (uplivati?) u pekarnicu gospođe Aurore, otići do Bentovog kafića, u trgovinu, u Novom Svijetu. Ali...

Marljivo sam, bez ikakvog protesta (imao sam knjigu da me zabavi), proveo sate čekajući u redu koji su mi dodijelili. Naposljetku, približila se sudbonosna ura.

Ili se približila kako kaže Striko Chico.

Nalazim se na operacijskom stolu, pričvrstili su mi remenje oko ruku, pripremaju opću anesteziju, koja je, eto slučajno, isto jedna injekcija – to je druga injekcija, naravno, nije to ona injekcija za Striku Chica i ostale koji su odabrali sigurnu... I tako.

Već mi se spava, još malo, to barem znam, bit ću bez svijesti, zahvaljujući svojim dobročiniteljima – ne znam kada ću se (ili, dobro, da, hoću li se) probuditi. Vjerujem da hoću, što mi preostaje nego vjerovati, nisam jedan od onih koji misle da je to sa škragama tek loše ispričana priča. Ili predobro ispričana priča, dođe na isto, zapravo. Priča o milosrđu, eutanaziji prije nego što voda proguta cijelo mjesto.

Vjerujem u škrge, u disanje pod vodom (ili odvom, kako to kaže Striko Chico). Vjerujem u zajednički život s ostalima koji su također bili potopljeni tijekom godina. Tijekom nove ere u kojoj more, sporo i nedodirljivo, sa svom strpljivošću ovoga svijeta, proždire zemlju.

Da, vjerujem, želim vjerovati, vjerujem u sve, čak sam i znatiželjan, želim znati kako će izgledati ti ljudi, mutanti koji su prestali biti poput mene sada kada i ja postajem jedan od njih, moji bivši sličnici i buduća braća, koji su odrasli (i čak se rodili!) u beskrajnoj i mračnoj vodi. Hoće li biti dragi? Kako će komunicirati, u oceanu prigušenih zvukova? Gestama, možda. I hoće li nositi odjeću?

I još strašnije: hoću li prepoznati nekoga od njih? Miana, ako postoji, hoće li izgledati kao u mojoj mašti? I hoću li joj se svidjeti onoliko koliko se ona meni već sviđa?

Pitanja, pitanja, pitanja. Anestezija počinje djelovati. Sklapaju mi se oči. Sklapaju mi se oči, ali se nadam. Sutra, kada se probudim, više neće biti vladinih kamiona i naselje će biti potopljeno, prepušteno valovima. Vjerujem, naravno, ali... ne znam.

“Kako se zoveš?”

“Miana.”

“Jesi li iz Coimbre?”

“Moji roditelji su bili. Ja sam ovdje rođena, u oceanu.”

“ I što se radi u oceanu? Što se radi nakon što dođe voda?”

“Oh, puno toga. Hajde Arture, pođi sa mnom.”

“Jedino više ne možemo jesti pržene ribice, zar ne?”

“Oprosti, nešto si rekao?”

“Ništa. Šalio sam se. Pokušao sam se našaliti.”

“Hajde, idi.”

“Idi?”

“Plivaj.”

Plivaj. Pitanje je samo, draga Miana, plivam li ja to u život ili tonem u smrt. Ali pustimo moje sumnje, nisi ti kriva. Vjerujem, ako ne u škrge, onda barem u tebe.

U te...

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License